

ÁRJEGLYZÉKE

azon

legújabb magyar könyveknek,

melyek

Heckenast Gusztáv kiadó-hivatalában Pesten,

egyetem-utca 4-ik sz. a. megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Ujabb magyar lantosok. Petőfőtől maig. (Petőfi S. arcképevel.) K. 8-r. (320 lap.) Fűzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Gróf Dessewffy József irodalmi hagyományai. Kiadta Kazinczy Gábor. III. kötet: Gróf Dessewffy József levelezése Kazinczy Ferenczel 1793-1831. N. 8-rét. (389 lap.) Fűzve 2 ft. 50 kr. Az első és második kötet egyenként ugyanazon az áron kapható.

Jósika Miklós. A végváriak. Regény Bethlen Gábor fejedelem korából. Három kötet. 8-rét. (175, 177, 172 lap.) Fűzve 3 ft.

Gr. Majláth J. Magyar regék, mondák és népregék. Fordította Kazinczy Ferencz. Kiadta Kazinczy Gábor. 8-rét. (VI. 361 lap.) Borítékba fűzve 2 ft. 50 kr.

Asbóth L. A hadvezér és a hadtudomány alapelvei. Az újabbkori hadjáratok történetével felvilágosítva. Két kötet. 8-rét. (320, 319 l.) Fűzve 5 ft.

Frankenburg Ad. Az öreg Bolond Miska kalandjai, szárazon és vizen, mennyben és pokolban. 8-rét. (287 lap.) Fűzve 2 ft.

Zilahy Károly. Magyar koszorúak albuma. Irói élet és jellemrajzok. Mutatványokkal és tizenegy acélmetszettel. Nagy-8-rét. (120 lap.) Diszkötésben 5 ft.

Bajza összegyűjtött munkái. Második bővített kiadás Toldy Ferencz által. A szerző arcképevel. Hat kötet. 8-r. (207, 221, 206, 235, 215, 256 lap.) Nyom. papíron fűzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.

Virág Benedek. Magyar századai és poetái munkái. Harmadik kiadás Toldy Ferencz által. A szerző arcképevel. Hat kötet. 8-rét. (352, 218, 193, 191, 224, 239 lap.) Nyom. papíron fűzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.

Gróf Széchenyi István politikai iskolája, saját műveiből összeállítva. Két kötet. N. 8-rét (384, 456 lap.) Ára fűzve 5 ft.

Jósika Julia. Pályavezető. Jó tanácsok világba lépő fiatal leányok számára. Kis nyolczadrét. (432 lap.) Borítékba fűzve 2 ft. Diszkötésben 4 ft.

Tárkányi Béla. Hajadonok őrangyala. Katolikus imakönyv Tizenhatodét. Nyomató papíron két képpel vászonba kötve 1 ft. Velin-papíron öt képpel bőrből kötve, aranyvágással 2 ft. 50 kr. Diszkötésben 5 ft.

A magyar ember könyvtára, Pakh Albert, a Vasárnapi Ujság szerkesztője felügyelete alatt. Négy kötet 2 ft. Postán bérmentesen küldve 2 ft. 50 kr.

Szász K. A vers-szavalás elméleti és gyakorlati kézikönyve. 8-rét. (316 lap.) Fűzve 1 ft.

Első Napoleon császár élete. A leghitelesebb kutatók után. Czim-képes harmadik kiadás. Kis 8-rét. (504 lap.) Fűzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-ki és 1849-ki magyarországi hadjáratból. Második kiadás. Két kötet 8-rét. (I. 288, II. 160 lap.) Borítékba fűzve ára 3 ft.

Lauka Gusztáv. Szellemi szikrák. Nevezeteseb emberek köz- és magánéletbeni elmés rögön zesei és élezes mondatai. 8-rét. (XVIII. 304 lap.) Borítékba fűzve ára 2 ft.

Horváth Mihály. A magyarok története rövid előadásban. Harmadik javított kiadás. 8-rét. (586 lap.) Ára fűzve 2 ft. 50 kr. Vászonba kötve 3 ft.

Figyelmeztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincsen. — Megrendelések a fennhírdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-uton eszközölné, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 ftozt tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételkor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Koncz Sándor. Dr. Egyház-jogtan kézi-könyve. Különös tekintettel a magyar szent korona tartományaira. Nagy nyolczadrét. 710 lap. Fűzve 4 ft. 50 kr.

Ökröss Balint. Általános törvénykezési eljárás peres és perenküli ügyekben, a legújabb törvényhozás szerint. Felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő irónypéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára. 1863. Fűzve 5 ft.

Ökröss Balint. Magyar polgári magánjog az 1848-ik évi törvényhozás és az országbírói tanácsokmány módosításai nyomán, átdolgozott és bővített második kiadás. Fűzve 5 ft.

Függelék az ideiglenes törvénykezési szabályokhoz. Az új törvénykezési rendszer behozatala óta kibocsátott szabályrendeleteknek felhívás és hiteles adatok nyomán összeállított teljes gyűjteményei. Nagy 8-rét. Első folyam. Első fűzet 80 kr. Második fűzet 60 kr.

Szeniczey G. A magyar váltó- és kereskedelmi törvény az 1840: XV., XVI., XVII., XVIII. és XX., ugy az 1844: VI. törvény-cikkekből, az országbírói értekezlet által javaslatba hozott ideiglenes törvénykezési szabályok és egyéb a váltótörvénykezésre vonatkozó és időközben kiadott legfeljebb rendelkezések szerint összeállítva, ugy nemkülönben a magyar földhitelezési peres ügy: inak gyors elintézése tekintetében kibocsátott legkegyelmesebb királyi leirattal függőlegesen ellátva. Második bővített kiadás. Nyolczadrét. (215 lap.) 1 ft. 60 kr.

Szeniczey G. A magyar váltó-eljárás s szükséges peres és nem-peres bírói határozatok és beadványok gyűjteményével, ugy egyéb hasznos jegyzetekkel ellátva, s ged-kézükönyv váltótörvényeszi hivatalnokok, váltó-ügyvédek s perlekedő felek számára. 8-rét. (215 l.) Borítékba fűzve 1 ft. 60 kr.

Justinianus császár institutióinak négy könyve. A corpus juris civilis, Krieger testvérek által 1858-ban (nyolczadrét szerkesztett) eredeti szövege szerint tanítványai közreműködésével fordította Dr. Hoffmann Pál. 8-rét. (274 lap.) Fűzve 1 ft. 20 kr.

Machik József. Irálytan. Különös tekintettel a műegyetemi, kereskedelmi s realtanodai ifjúság szükségleteire a legtekintélyesebb bel- s külföldi munkák nyomán. I. ső fűzet. 8-rét. (208 lap.) Fűzve 60 kr.

Kautz Gyula, jogtudor. Politika vagy országásztan, tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására rendszeres kézikönyvkül. Nagy-8-rét. Két kötet, fűzve 4 ft.

Kautz Gyula. Nemzetgazdaság- és pénzügytan. Rendszeres tan- és kézikönyvkül. Fűzve két kötet 4 ft.

Ismerettár. Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből lehetőleg minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet Tíz kötet: A-Zwingli. Ára egy kötetnek 1 ft. Öt kötetben vászonba kötve 12 ft.

Ollendorff H. G. eredeti angol nyelvtani új tanrende, melyet követve, néhány hónap alatt lehet olvasni, írni és beszélni tanulni. A magyar tanulók használatára átdolgozta Egan James. Fűzve 1 ft. 50 kr.

Okrucky Justinián. Magyar-olasz nyelvtan. Oktatás az olasz nyelvet tanító segítségével, vagy anélkül is megtanulni. Fűzve 1 ft.

Schwiedland Frigyes. Francia nyelvtan. (364 lap, 8-rét) Fűzve 1 ft. 50 kr.

Magyarország gyümölcsészete színezett rajzban. Hazánk első rangú gyümölcsészeti közreműködésével. Szerkeszti Girókati P. Ferencz, a „Falusi Gazda” szerkesztője. Hat fűzet. 4-rét. 24 színezett gyümölcs-kép, ugyanannyi átmetszeti rajz- és leirással együtt. 6 ft.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

11-ik szám.

Tizenegyedik évfolyam.

Pest, mártius 13-án 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre: —
 a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer használti petit sor ára, vagy annak helye, egyszeri lgtatásnál 10 kr-ba; háromszor- vagy többszöri lgtatásnál csak 7 kr-ba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetőmunkákat elvágó, Hamburg és Altonában: Haasenstejn és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos. — és Pesten: a ker-tész-gazdasági ügynökség is. József-tér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden lgtatás után 30 ujkr.

Molnár József.

Ha csak három évtizeddel hátrább vetünk is egy pillanatot, lehetetlen lesz örvendve nem tapasztalunk, hogy hazánkban a szellemi fejlődés és munkálódás egyéb ágai mellett, a művészet terén is elismerésre méltó igyekezettel és eredményekkel találkozunk. A mi azelőtt csak egyes kivételes esetekben történt, az most már nem tartozik a ritkaságok közé, hogy t. i. a zenészet, szobrászat, festészet, sőt még a műépítészet körében is oly nevek mutatathatunk fel, melyek nemcsak itthoni szerényebb viszonyaink között tiszteletreméltók, hanem elismerést vívtak ki távolabb, előre haladottabb körökben is. Az eddigi eredményeket nem becsljük túl, de ha meggondoljuk, hogy azok képző-intézetek csaknem teljes hiánya mellett, a legmótosabb anyagi körülmények közt, támogatás nélkül és többnyire csak az egyesek önfeláldozó buzgalma s kitartása mellett jöhettek létre: akkor bizonyára egyes esetekben még csodálkozásra is fogunk okot találni.

Sokat várunk e tekintetben a múlt években alakult, de még meg nem szilárdult, magyar képzőművészeti-társulat "hatásától, melynek ügyét nem lehet eléggé hathatósan a közönség figyelmébe ajánlanunk. A Vasárnapi Ujság — kitzított elvéhez s eddigi szokásához híven — nem fog késni, hazai művészeink sorából a kitünőbbeket időszakonként rövid ismertetésekben bemutatni. Ezuttal nem a hangzatosabb nevek egyikével, hanem egy szerény és szorgalma által szép eredményeket kivívott magyar festésszel akarjuk olvasóinkat megismertetni.

Molnár József, született Zsám-bokon, Pestmegyében, az 1821-ik évben; iskolai kiképzését a fővárosban nyerte. — Szülői lelkézi pályára szánták, de természeti hajlama már kis korában a festészet iránt nyilvánult s belső vágyaitól ösztönözötve, folytonosan rajzolgatott, festett. — Ezen legyőzhetlen hajlama éveivel együtt növekedvén, végre szülői is beleegyeztek s már 16 éves korában

a bécsi képzőművészeti akademiába ment, hogy festészeti pályájára alapos előkészületeket nyerhessen, de önfenntartási eszközök hiánya miatt kénytelen volt fél év múlva hazájába visszatérni, hol komolyabb tanulmányairól lemondani kényszerülvén, leginkább arcképek festésével foglalkozott. Egy ideig így tengődött itthon, s hogy kiképezésére a szükséges pénzt megkereshesse, Bukarestbe készült, mely utjában Erdélyt érintvén, itt, leginkább Kolozsvárott és Désen, annyit szerzett, hogy 1844-ben forró ohajtását elérhette. Velencebe utazott

MOLNÁR JÓZSEF.

tehát, hol a boldogult Ürményi Ferenczcel, a festészet nagylelkű pártfogójával, megismerkedvén, tőle nemcsak buzdítást, hanem segélyezést is nyert. Velence műgyűjteményei s a festészeti akademiában nyert oktatás még inkább feltűzelvén élénk vágyait, innét több hasonló törekvésű honfitársával

egy év múlva a művészet középpontjába, Rómába zárandokolt, hol az olasz iskola nagymestereinek halhatatlan műveit hosszabb ideig tanulmányozván, Nápolyba, később Pizába, 1847-ben pedig Münchenbe ment, hogy itt a német iskola szigorubb irányát — különösen a rajzban és compositióban — magáévá tehesse.

Az 1848-ban bekövetkezett zavarok miatt megszűnővén segédforrásai, kénytelen volt ismét az arcképfestéshez folyamodni; e téren kifejtett tevékenységére bő alkalmat nyert Stuttgartban, hol zeneismerete segítségével az itteni műkedvelő nép családkörébe jutva, arcképfestésre számos megbízást kapott, sőt egy eredeti festményét a württembergi király megvevén, ez eset által a haladásra még inkább ösztönt nyert. Miután itt jövőjének anyagi alapját megveté, a francia és belga műiskola tanulmányozása kedvéért Párisba, később Brüsszelbe utazott, innét Münchenbe visszajöven, 1853-ban megnősült és szeretett hazájába tért, hogy külföldön szerzett műismereteit és tanulmányait felhasználva, a honi művészet fejlesztésének és a műizlés terjesztésének szentelje életét.

A pesti műegyetem által megvásárolt számosabb festménye közt „Desz önfeláldozása 1830.” az 1854-dik évi műlap tárgyául választatott. Ki ne ismerné e képet? Alig van hazánkban művészetet pártoló ház, hol e jeles műlap ne díszítene a társalgó terem falát. Számos festménye közül, melyek tárgyai többnyire történeti és életképek, megemlítendők a Széchenyi hegy kapornájába az Ürményi József által megrendelt „Szent László,” a váli templomban „Mária mennybemenetele,” Kecskeháza, „Szent Erzsébet.”

A legközelebbi években beállott országos pangás, mely irodalmi s művészeti ügyeinkben (hogy egyéb viszonyokat ne említsünk) beállott, ugy hozta magával, hogy festésziink egy barátjával Győrött fényképezési műtermet nyitott, mely igen látogatott. Örömmel látjuk, ha művészeink anyagi

körülményei javulnak, de mindig sajnáljuk, ha ez a művészet rovására s elhanyagolása mellett történik, s azért ohajtjuk, bár mielőbb úgy alakuljanak viszonyaink, hogy Molnár József is, ki most élete legszebb korát éli, mielőbb a művészethez térjen vissza, s a festészetnek szentelhesse ismét tanulmányait, tehetségeit.

R. K.

Hedvig.

Gyermek fia, gyermek leány
Játsszanak a kertbe:
Mosolyogni, játszani vágy
A gyermek szerelme.

„Új e hantra, kis arám, ez
Lesz királyi széked,
Koronát is, zöld levélből
Fonok én tenéked.

Könnyű myrtuszoszoru lesz
Fejed koronája,
Kormányálczád fehér szirmu
Liliumnak szála.

Te leszesz az én királynóm,
Én leszek jobbágyod,
Véghetetlen hő szerelmem
Leszen az országod.

Te a trónról jobbágyodra
Mosolyogva nézel,
S én szeretlek általvalók
Millió szívvel.

Ajkimon viszem adómat
Zsámolyod elébe:
Ugy is mátkapár — miként mi —
A király és népe.“

Litvánia fejedelme
Levelet ir hosszát, szépet:
„Lengyelország királyi öje,
Háromszoros üdv tenéked!

Háromszoros, ezerszeres,
Szavamat ha meghallgatod:
Hogyha nem, hát legyen néked
És népednek kárhozatod.

Pusztuljon el szép országod,
Halál szálljon hű népedre,
Legyilkoltak súlyos átka
Szálljon mind a te lelkedre!...

Fényes koronád, de fényesb
Koronát teszek hozzája,
Többet ér, mint az a gyermek
Könnyű szalmakoronája.

Jó kardommal, hatalommal;
Hős kardommal védlek, mentlek;
Fogadd, kezem többet ér, mint
Fakardjával az a gyermek.

Hű népemmel ama tisztá
Oltár elé leborulok.
Imádkozni és szeretni,
Hűn szeretni ott tanulok.

Szívem adom, kezem adom,
Birodalmam adom néked,
Leborulok oltárára
A szeretet istenének.

Adom ezt, és többet ennél,
Mind mi nemes, a mi drága, —
Fogadd, fogadd, szép királynó:
„Mind ennek csak kezdő ára.“

„Ellebbent a tisztá ábránd
Élsuhant a tavaszálom,
Ifju lélek szent szerelme,
Földi üdvem, boldogságom.

De hisz üdvöm omladékán
Majd egy lombos fácska zöldel,
S árnyékában, zöld virágként,
Annyi lélek üdvé nő fel.

Isten veled, szívem ifja,
Én reményem, én világom!...
Millió lélek üdvössége
Több mint az én boldogságom.

El nem mulik, de elompor
Ez a bánat, ez a tövis:
Imádkozom érted, értem,
Imádkozom te is, te is.“

A korona fejét úgy nyomja,
Mintha tövisből volna fonva.
Minden szem gyöngyö úgy fűj, éget,
Tán könye az, mely ott jéggé lett,
És a rubin tán egy-egy véresepp,
És minden kő tán egy-egy mély seb...
De föntartja Istennek karja,
Mert mit akar, ő is akarja...
És ha a nászkoszoru lángol
S ő majd elvész e kínos lángtól,
Már-már, hogy nagy fájdalomba, —
S a mit keblébe rejte, zára,
Már-már szabad keble a könyvtől:
Imádkozik, és — és — megenyhül.

Törs Kálmán.

A Tisza bőlesője.

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

Második rész *)

Első kirándulás Szigetről.

(A sugatagi sóbányászat. — A brébi fürdő.)

Azon utazó, ki az eddig leirtakat megtekintve, Szigetre ért s Máramaros természeti és műi szépségeit komolyan meg akarja ismerni: igen bölcsen tesz, ha Szigetet középpontul véve, innen teszi kirándulásait a csillagsugár formán szétágazó vonalokra. Ezen kirándulási vonalok szétágazása hozza magával, hogy kettőt egyszerre megemlíteni közülük úgy sem lehet, és így mindannyiszor csak vissza kell az utasnak térnie.

Ha az illető e kirándulásokat sorra akarja venni, elsőül teheti a *sugatagi, s illetőleg erdélyi utvonalt*.

Sok látványossággal ez utvonalt, igaz, nem dicsekszik; a természet regényességében vadságában kevésbé fogunk gyönyörködni: de hisz az utazó egyéniségében fekszenek az érdekeltség okai, s ki, ha nem is mindenre, de sokra terjeszti ki figyelmét, itt is élvezhet és okulhat eleget!

Szigetről jó karban tartott országot vezet ki egy nagy kereszt mellett, mely arról nevezetes, hogy a néphit szerint már többször elfordult eredeti állásából, s hogy a mult évek egyikében (talán 1861-ben,) a mennykő darabokra zúta.

Utunk a Tisza mellékfolyója, az Izába szakadó Rina patakán visz keresztül, mely felett oly hatalmas ívű hid nyújtózik át, hogy el lehet mondani, mint az egykori város kapujára, hogy: vigyázzatok, nehogy a kis patak a nagy hid alatt egyszerre kiszaladjon!

Első falu, melyet a hegyek aljában ide kanyarodó Izát áthaladva érünk, *Parkasrév*. Nincs egyéb nevezetessége, mint Várady Gábornak egy kedves tusculanuma és kertje, melyben a „máramarosi medve“ néha elszakítván magát a hazafi gondoktól, családjának és emlékeinek él. Megható a kertben a két sírjel, mely alá egyik kedves gyermekét temette.

Azt irám, nincs más nevezetessége, s pedig a következő perczben már vissza kell vonnom szavaimat. — Közvetlenül Várady említett kertje alatt van egy oly természeti jelenség, melyet nemesak a szaktudós, de minden művelt utazó örömmel fog látni.

A Szigetet körző homok-hegyek egyikének belsejében van itt *feltárva*, mint a geológok mondják. A folyam árjától leszakasztott 10—12 ölnyi part valóban gyönyörű látványt tár fel.

*) Az első részt lásd a V. U. 1863. második félévi folyamában.

Az egész hasonlít valami óriások által négyszögű kockákból rakott falhoz, melynek ragasztéka törekeny márgából áll. Az egész falrakás valami vulkánikus erőtel felolvasztva ferden van dölve, mi a látványt még érdekesebbé teszi. A falat fenn a magasban növénykoszoru ékíti: a kövel kiálló részeit pedig vastag rétege borítja a fali salétromnak.

Ilyenek a Szigetet környező hegyek minden oldalán; azon különbséggel, hogy néhol a Szalavány hegyekben, több ölnyi mély roppant kockákat (quadereket) látunk s a ragaszték néhol a pala helyett vagy között barnaszín, mely kötőréseknél néhol egész eltemetett ósvilági virányt (florát) mutat fel.

Annyi kétségtelen, hogy ez óriási kőbányákat szabályos, több száz mázsás kockákkal sok idegen geológ rajzolta le tárczájába, ha valahol a szász Sveiczban, vagy Württembergben jönének elő.

Kellemes téren visz az ut tovább *Bárd-falu* felé. Itt egy bizarr művészettel kiállított fedeles kereszt vonja magára az utas figyelmét, mely megérdemelné, hogy rajzban ide mellékeljük. Nem vagyunk kompetens bírák ez ügyben, de azt hisszük, az aethetikátlan képek igen csekély mértékben emelhetik a vallási kegyeletet; vannak Máramarosban egyházak, melyekben a legotrombább falfriskók meredeznek és vicso-rognak a nézőre; van olyan, hol a szolgabírákat ugyancsak viszi a kinyújtott nyelvű ördög: mi azt hisszük, hogy ha e szörnyképek bemeszeltetnénk, sem a vallás, sem a régészet, sem az izlés nem vesztené benők.

Másfelől meg kell vallani, hogy kivált faragó munkára gyakran valódi talentumok kerülnek ki. Volt alkalmam egy izben a bedői orosz templom ikonostár-kapuját látni, mely egészen áttört mivű, s a legtermészetesebb hajlású faleveleket utánozó faragott mű, mely a föld bármely templomában helyet foglalhatna.

Bárdfalván az ut melletti telkeket zsidóság lakja; a falu többsége oláh. Itt újra találkozunk a szalonnai sátoros tornácok házakkal, melyek tornácán mindenütt pálinka-neműek, kenyér, kalács stb. van kitéve.

Egész Magyarországon alig található helyet, hol a közép nagyobb ellenszenvet mutatna a zsidók iránt, mint Máramarosban. Természetes, hogy mint minden ellenszenv, ugy ez is jogtalan; de megfajtására könnyű a kulesokat feltalálni. Ezek a következők. A forradalom után talán az ország egy vidékét sem özlönlötték el egy a bevándorlott galicziai zsidók, mint Máramarost. 1861-ben ugy emlékezem, ki volt mutatva, hogy e beköltözés ezekre megy. Természetes, hogy a jövevény népből minden hamarabb kitelik, mint a *huzafi*. A mi bennlakó izraelitáinktól elütő rít és lusta öltözetben járnak, mely hálókabát, harisnya és papucsból áll s magyarul nem beszélnek. Kézimunkával ritkán lehet őket foglalkozni látni; sőt a legtöbbnek más üzlete ezen apró szeszárulásnál nincs.

Ugyancsak a minden lépten való szeszárulás miatt a nép elszegényedését és demoralisatióját elősegíti s végre öltözetére ugy mint háztartására nagy mértékben roncja; hitre nézve elfogult, bigott.

Hogy az uszora közöttük épen nem számíttatik a meg nem engedett dolgok közé, ez már nem is kérdés tárgya.

Ezek azon okok, a melyek miatt különösen a magyar közép a bevándorlott zsidóságot rossz szemmel nézi.

Kétségtelen, hogy ez ellenszenvben sok természetes van; de más oldalról lehetetlen nem bámulni a népnél az összetartást, önmegtagadást és élelmességet, mely által magát — felemelni bírja s a semmi-ből szívós kitartósság által vagyont teremteni képes.

Az államra nézve a bevándorlók ezen élelmessége vesélylyel annyiban jár, a mennyiben félt, hogy ez élelmes pár ezer ember, a hajdani urbéres osztályból ezeket fog nyomorult proletárokká tenni a pálinka ivás mind jobban fokozott szenvedélye által.

Ez ellen csupán a nevelés terén lehetne hatályos szerekekkel működni.

Bárdfalván tul kétféle ágazat áll előtűnik.

Egyik balra keskeny völgyecskébe tér be, melyből egyszerű oláh falvak mosolyognak felénk; a másik jobbra egy magaslatra vag fel s *Gyulafalva* felett — mely völgyben marad — elvonulva, *Sugatagra* vezet.

Most már mindkét út járható, sőt kitűnően kövezett, emlékeztetve a régi drágálatos Bach-féle modorra, mely nem sajnálva a köznép veritékét, állított két párhuzamos utat, melyek közül az egyiket — nehezebb járhatósága miatt hihetőleg a sugatag-budfalvi — fű fogja benőni.

Sugatag — nevét hihetőleg süppedékes, suhatagos környékétől vevén — egyike a jelenleg Máramarosban művelés alatt lévő három bányahelynek. Kopár, fából kifosztott, de rendszeres csinall épített bányafalu (Handal). A falu — Sugatag — alatt a völgyben van

Kétségbevonhatatlan, hogy ezen különben félrelesz vidéknek egy kissé elevebb életet a só adott.

Minthogy ez az első sóbánya-hely, melyhez kirándulásaink folytán eljutánk, álljon itt valami a legbiztosabb adatok nyomán a geológok számára.*

A máramarosi só a kárpáti homokkő kebelén, zöldes fehér szivagban fordul elő (Miocen-Tuff), mely a sótestet mintegy körülöleli. Ott, hol a só nem lépett napfényre, a humus és agyag alatt valami fehér finom *homokkő* (a fentebbi Tuff) majd vízhatlan sópallag (Salzhon) szokott előjönni, melyet aztán előbb agyagos, majd tiszta sókövet. A sótestben anhydrit, agyag és kövesült fadarabok (Lignit) fordulnak elő szórványosan; Alberti Hallurgiája szerint, szurokszn és bernstein is; de ez utóbbit én nem láttam. Ezekon kívül *conglomerat* és *törmelék* (Breccia) darabok s nummulit-mész; s maga a sótest márványos habosságot mutat, melynek okára rónaszékí kirándulásunkban reáértünk. Érdekes még a sógazdag vidékeken, így Sugatag felett is, a földnek bizonyos hangyaboly forma felhőlyagosodása, melyet a bányászok a sótest biztos jelének tartanak.

Igy vannak ezek Sugatagon is, hol a sótest terjedelmét eddigi kutatások nyomán mintegy 200,000 □ öltre, legnagyobb mélységét 80"-ra teszik.

Alberti szerint a máramarosi sóbányák két oly magasan fekszenek, mint a vicicskaik. Vatternaux ur a sugatagit 1523 lábára teszi a tenger tükre fölött.

Ugyancsak Alberti a sugatagi sót a gácsországi sybiksóhoz hasonlítja. Különbösen itt, mint máshol, a sónak sokféle milyensége jó elő a legszebb kockakristályoktól, a fe-

*) Ezt illető adataimat Ösvát P. gyógyszerész ur eszközése folytán, több évtized óta máramarosi sóbánya hivatalnok s jelenben sugatagi derék aknanagy T. Vatternaux József urnak köszönhetem, kiből, mint szakavatott egyéniségben, az olvasóközönség velem együtt megbízhatik. P. Sz. K.

hér és vörös szalalakon át, a legdurvább barnás, nagy szemcsés sóig.

Ugy látszik, hogy Sugatag, Máramaros sóbányái közül a legújabbban feltedezettek egyike; mert míg Rónaszék sómívelése nyomait a rómaiakig akarja s az Árpádokig tudja felvinni, Sugatag aknáinak legrégibbjei is csak a mult század utolsó felére esnek. Ezt megelőzőleg, ugy látszik, csak a lakosság csempészetétől szolgált, a só maga egy darabig még a kincstár által is napvilágon műveltetvén.

Minde mellett mutatkoznak régebb bányahelyek is, többek között egy a falu délnyugati részén 1782-ben, még 27 öl mély volt; most tavat képez.

Külső tekintetre is igen érdekesek az ily bányahelyek. A rendezőbb utcákban, egyenesen épített egyforma alaku házak, csinos egyház, s az egész vársánczolatot mutató vakító fehér bányaszemét (tulajdonképen kevésbé tiszta porsóból álló halmok), olyannak, ki még ily helyen nem járt, érdekes látványt nyújt. Ide járul még Sugatagon a falu feletti szép fenyves-erdő is, melyet a kincstár hihetőleg azért iltett ide, hogy megmutassa, miként kell az alig egyébre használható kopár halmokból kamatozó tőkét csinálni.

(Folytatás következik.)

Egy év behódolt város történetéből.

(Történelmi rajz.)

(Folytatás.)

1672. Szentgyörgy napját idézzük fel emlékünke. A város jóval kisebb területen feküdt, mint ma. Elsánczolt akokkal volt körülvéve, melyek az éjjeli és véletlen megrohanást lehetlenné tették. — A kivezető négy fútat négy kapu zárta el, melyek közül a budai város mézárszéke mellett, a kecskeméti a postaháznál, a szolnoki a köhídnál, a körösi a két Faragó-telek közt volt. Az erős tölgyfa kapuk éjjel be voltak zárva, de ma hajnalban az egykedvű kapusok szokatlan jó kedvvel nyitották fel. A jobbik majster mentét félrevetették vállukon, s minden arra mutatott, hogy ünnepre készülnek.

Maga a város is nem közönséges ünnepi arazzal bírt. Már a reggeli harangozás előtt a piacon a városháza terét komoly arczu férfiak, tisztos öregek lepték el. Begyűltek a város tisztviselői, csak a sajtosok maradtak kiinn a nagyérdem akolban, s a strázsa-dombot nem hagyták el az órállók. A hetyke suhancok aba-posztóba öltözve, tábit szoknyás és kamuka mentés leányok és kiváncsi nők vagy a boszorkány-dombrol lesték a történézőket, vagy a város boltja körül törték fejüket, hogy ki lézen a város bírájává?

De ime jön Vasnaki Szabó Mihály uram, a mult esztendői bíró Sipuju ezüst gombos granát dolnánya és nadrága mutatja, hogy ő is ünnepi öltönyt vette fel. Mellette megy Szivos János deák, a város jegyzője, s mögötte tisztos távolban a kisbíró. Egyenesen a város házához tartanak. A tanácsbeliek ott szives kezesorítással fogadják őket, s midőn a nagyharang hangjai megkondultak, mindnyájan a templomba mentek széprendel és kegyes áhitattal meghallgatni tiszteletre Ungváry Gergely urat, ez időben tudandunai püspököt. Jó alkalom volt ez Ungváry uramnak épületes elmélkedésre, elmondására annak, mi oly nagyon nyomta szívét, hogy míg a magyar király birtokában mindenféle nyomorgatják a protestansokat, papjaikat börtönbe vetik, gályára hurcolják, itt az Isten békességes megmaradást enge-

dett nekik, sőt megengedé, hogy e nagy és fontos napot is megérjék.

Isteni tisztelet végeztével a városháza mentek, s számba vették, ha nem hiányzik-e a szavazattal bíró tisztos és családos polgárok közül valaki? Mert a bíró-tételen jelen nem lenni nagy bűn volt, s a mulasztót a legnagyobb bírsággal, 2—3 arannyal rótták meg. Ez évben senki sem hiányzott. — Azután közakarattal Szemere Pált választották meg, ezuttal először, de egy tapasztalt férfit, ki már több ízben bölcsen elintézte a rábizottakat Budán a töröknél, s Füleken a magyar kormányánál.

A nép ezzel széjjelment, s a régi bíró az újnak a jegyző jelenlétében átszámolt a város mindennemű vagyonáról. De ez nem kis munka volt, s nem is kevés fáradságba került. A városnak ugyanis tetemes külső gazdasága s ezuttal először, de egy tapasztalt mutatta be a multa esztendői számviteli könyvet, összeadta a bevételi és kiadási rovatoakat, s miután a pénztármaradék kiűnt, Szabó uram a fennmaradt felesleget magyar és török arany és ezüst pénzemekben átadta hivatali utódnak. De az nem sok volt ez évben, s Szemere uram mintegy önkénytelenül kérdé önmagától, hogy hogyan fogja a török és magyar reudre való költségeket fedezni?

De az átadás megtörténte után e nap nem volt többé az aggodalmak napja. Erzsébet szakács-asszonynak volt gondja, hogy az új bíró tiszteletére méltó ebédet adjon. A város konyhája mindennel jól el volt látva, de e nap is a nagyobb ünnepek közé számláltatván, kecsesét, poszthar-pontyot szerettek. 11 órakor ilték asztalhoz a városházánál a tanácsbeliek és egyházi személyek. A lakoma vig és kedélyes volt, bort szolgáltatott a város pénzéje, s midőn a kántáló gyerekek béleptek, még a komoly püspök arca is földéült. A bíró 30 denárt adott nekik, s 8-at a mendikansoknak, azon szegény tanulóknak, kik, mint teljesen vagyontalank, kegyelem-kenyéren nőttek fel, de kik közül oly sok hasznos tagja vált ki az egyháznak. Este a város köpinchéjében folytatták a mulatozást az érdemes bíró és tanácsbeliek minden zaj nélkül, kerülve a torzszalkodást és veszekedést.

A legközelebbi napok teendői közé tartoztak a város kül- és bel gazdaságának megtekintése. Körös egyik köteleessége volt a törökök számára salétromot készíttetni. Ezért aztán nevezetes kiváltságban részesült, meg volt kímélve a rendkívüli adóktól mely más helyeken, különböző czimek alatt szedetett a török földesurak által, s melyek ellen a szegény nép még a felsőbb rendelekekben sem talált oltalmat. Két salétromos főzött a város kázanjában évenként 1400, 1500 okkát, melyért aztán 160—200 ft. lehajlott a város adójából. De tulajdonképen nem e csekély összeg volt a salétrom főzetés haszna, hanem a vele járó megkímélés. S épen ezért erős bírság vettetett azokra, kik a salétromvonást elmulasztották. Az új bíró első látogatását a salétromos háznál tette. Azután a külső gazdaságot kereste fel, s számoltatta meg. A város juhakla a nagy erdő mellett, az ugynevezett sajtos dombon volt, hol a gazdaságot két fejős, egy meddő juhász, egy sajtos és egy bojtár kezelték. Kiérvén a helyre, hol most beláthatlan sikság terül el, de hol akkor az erdő végében egyfelől homokbuckák, másfelől a juhakol s más gazdasági épületek voltak, mindent fölszámláltatott a bíró. — Ugy találták, hogy a városnak 1244 öreg juha és 619 báránya volt. E gazdaságot is meglehetősen jövedelmezett: ez évben tíz pénzzel adván el a gapyut, 131 fíot vett be

a város. Szép összeg jött be a szücsöktől a báránybőrökért, a vágni való juhokból, melyeknek párját a város székibírája Fruttus Gáspár 2 ft. 70 denaron, (mely a mi pénzünk szerint körülbelül 84 kraler föl) vette meg, a sajtból, gomolyából, melyek, miután a rendes fizetésekkel használtattak, nélkülözhetlen cikkek voltak. De veszteséggel is volt összekötve. A nagy erdő akkor sokkal nagyobb tért foglalt el, mint ma, a benne tanyázó farkasok nem vetették meg a jó juh-pecsenyét, s ezeknek nem egyszer csak egy-egy darabjával vagy fülével számolt be a juhász. Aztán abban az időben sok mindenféle szegény-legény járkált szerzeteséjjel. Ezeket közönségesen raboknak, azaz rablóknak hitták, s voltak épen úgy törökök, mint magyarok. Ezek közül a magyarok magukat vitélő népeknek, azaz katonáknak tartották, s gyakran senki szolgálataiban sem állottak, csak zsákmányra jártak szét. Sokszor urat ismertek, s vagy valamely végházhoz, (ez volt a végvárak neve,) vagy kapitányhoz, vagy földesurhoz tartoztak. Ez utóbbiak ekzekúcióra fogadták fel őket, mert hódoltsági jószágaikon ok, ha vagy árendájuk maradt fenn, vagy követelesük volt, más képen nem tehetek maguknak eleget. Az ilyen vitélők aztán, ha utjuk Kőrös alatt vitt el, vagy épen ide jöttek, megvendégtették magukat. — Hasonlót tettek a portyázó törökök is erre jártokban.

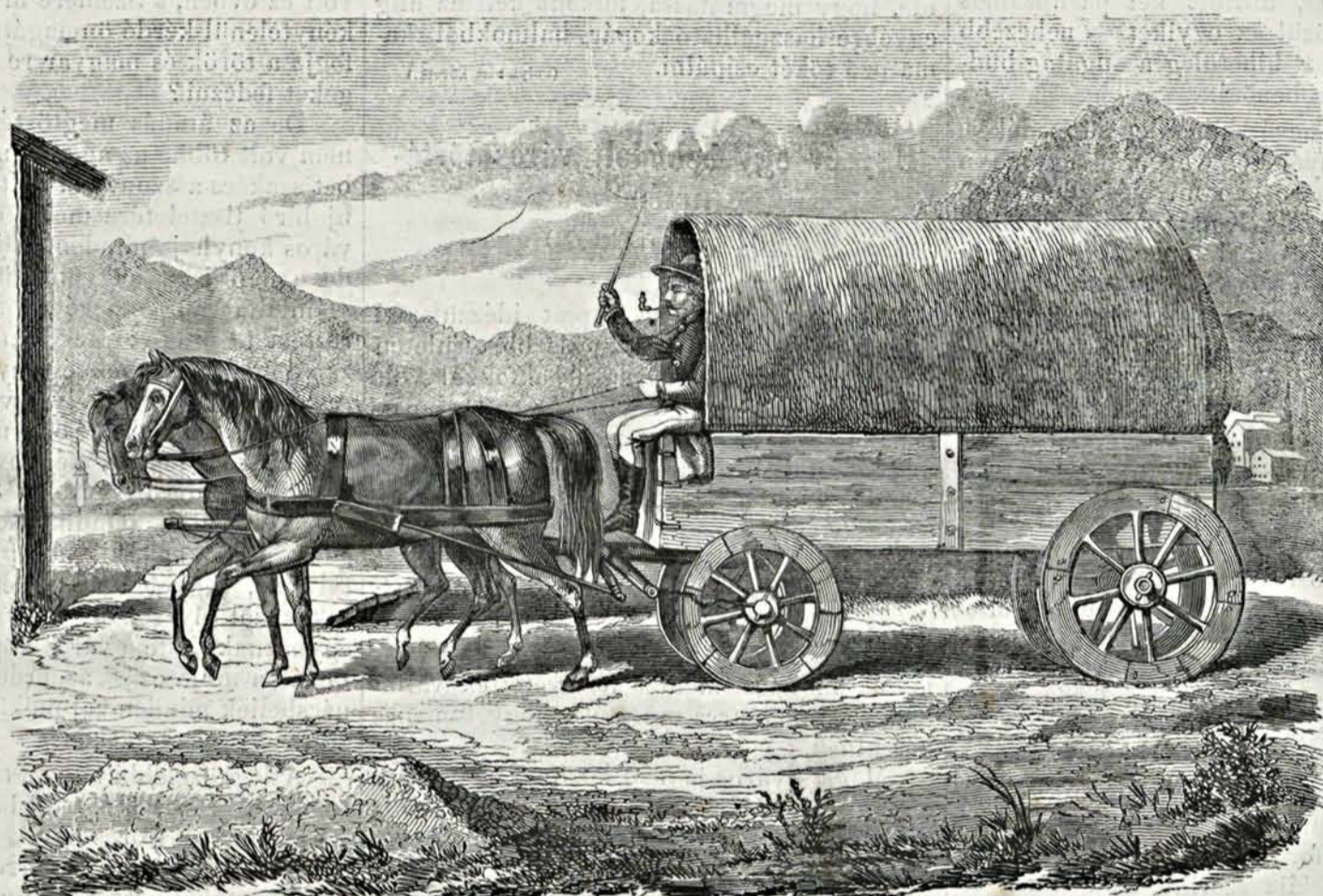
Sezen évben az ilyen portyázás gyakorivolt. A mult esztendőben a császár egy fölfedezett

forradalom elnyomására két nagy sereget küldött az országba, az összeesküvés fejeit kivégeztette, azután rendkívüli törvényszéket hívott, mely vizsgálatot tartson, kivégeztesse a bűnösöknek találtakat, s melynek egyik főfeladata volt a protestans papok üldözése. Ezenkívül felfüggesztette az ország alkotmányát, s egy magyar születes németet nevezett ki az ország helytartójává. Behozták az accist, a rendkívüli adókat, nyomták és sanyargatták az országot. De semmire sem tudtak menni. Leölhették a mozgalom fejeit, gályára hurcolhatták a papokat, megrakhatták az országot katonasággal: az ország nem engedte magát önként igába vonatni. Sokan a főurak közül büdösában kerestek menedéket, de a nép fölkel, s segítve Erdélytől, a magyar szabadságnak ezen hí őretől, megkezdte a hosszú és véres kurucz-háborút, melyet kétségbeesetten és sok vérengzéssel folytattak a régi jogok érdekében.

Ily körülmények közt kisebb-nagyobb csapatok dúltak, vonultak át az országon, úgyve vagy üzetve a hódoltságra, s itt tete-

mes károkat okozva. Kecskemét, Kőrös, s a Duna melléke, hol ugylátszik, a károk tetemesek voltak, elhatározták, együttesen küldeni követeket Kassára general Spankauhoz, sürgetni nála a sérelmek orvoslását. — De előbb meg kelle vizsgálni a szenvedett károkat marháknak és vetésekben, meg azt, ha nem jutott e valaki a lakosok közül véginségre? A kár elég tetemesnek találtatott, s a követek jun. 10 kén elindultak, ajándékkal vívén magukkal két keszkenőt, egy csikó lovat, egy pár karmazsin csizmát, két tábla szappant, három sajtot.

Szemere uram nagyon rossz időben vette át a bíróságot, akkor, midőn annak folytatása sok önfeláldozással járt. Itt volt az ideje, hogy a legtetemesb török adó, a summa fizetés lerovassék. Ezt a törökök *bedel as-rnek* nevezték, s tulajdonképen tized-váltás volt, melyet minden nem-mohamedan birtok tartozott fizetni. De a kőrösiek s bizonyynal minden helység, a mely csak tehette, nagyon alkalmatlannak találták, hogy minden gazdasági s mezeli munkálatoknál egy-egy török hivatalnok legyen jelen, s szívesen meg-

Képek a hazai népeletről: XII. A borvízes szekely.

alkudtak bizonyos összegben. Ennek következtében aztán a város maga vetette ki s szedte be az adót a lakosoktól birtokaránylagosan; még pedig minden családapa fizetett császári adót és fejadót; aztán vaj-, fa- és ágy-pénzt, végre marhaszámot, minden egyes kisebb-nagyobb marhája, malma, pénze és ezüstműje után. Az özevgyasszonyok és öregek csak fejadót fizettek. Így legalább nem háborgatták a lakosokat, s ezekből és a város más jövedelméből (égettborból, boltjából, korcsmájából) telt ki a magyar adó, török adó és városi költség. A derék summat rendszeren maga vitte fel a bíró május végén, s az magán a főösszegezen kívül is tetemes ajándékkal volt összekötve. A mit lehetett, összegyűjtöttek Kőrösön, mert a városnak vajmi kevés pénze volt, habár akkor minden lakos tartozott adójának bizonyos részét lefizetni. De mindebből nem jöven be elegendő összeg, kölcsönhöz kellett folyamodni. Maga a bíró 130 tallért és 70 aranyat, a püspök 180 tallért adott kamat nélkül. Ezen kívül csak még egy pár száz tallért kaptak Kőrösön interesre. E cse-

kély összeggel jelent meg a bíró és jegyző máj. 26 kán Budán. A többit ott vette fel kölcsön török és zsidó kereskedőtől; jelesül 700 tallért Hacsí Oszmántól és 500-at Márton zsidótól: minden száztól havonként 3 tallér kamatot fizetvén. (Folytatás következik.)

Képek a hazai népeletről.

XII. A borvízes szekelyek.

Van-e ember, a ki ha egyszer jó magyar borral vegyítve, vagy a nélkül is, megizlelé a világ-szerte jeles borszéki savanyvizet, azt valaha feledni tudná? Nem hiszem. Ez alkalommal képünkön egyikét mutatjuk be azon székely atyáknak, kik azt a kis Erdély minden szegletébe, Oláhországba s Magyarországnak nagy részébe elszállítani vállalkoznak. Nálunk épen nincs, s a Királyhágón tuli Magyarhon inenső oldalán is kevés ember lehet, ki ne látta volna vagy ne látta egyszer-mászor az egyszerű borvizest.

A székely középnepnek tekintélyes része, főleg Csikgyergyó-székben, e keresetmódból él, mely kedvező időjárás alkalmával meglehetősen kifizeti magát.

Kora tavasszal, midőn az idő alig nyílik, azonnal a borszéki forrásokhoz épített raktárak előtt és körül beláthatatlan szekérsereg özőnlük: a kéz töltenyeket onnan felrakogatni, — s pár nap alatt már a kolozsvár-nagyvárad, dévára és décs-nagy-bányai országutak felé egyenkint vagy tömegeken ballagnak látható a atyafiakat; úgy hogy nálunk a tavasz megérkezését nem a fecskék, de bizonyára a borvízes szekelyek hirdetik legelőbb.

A bepecsételt cizilliderek tengerelyekre fektetett hosszú fenyőládákba

rakják, hová azok számára alkalmas „szalmafészkeket“ készítenek, mi által a rázástól megóva kitelhető gyorsasággal szállítják vízmeddig, sérelem nélkül. 200—250 üveg vizet felraknak kemény, zömök paripák után, kettőnkint.

Többen meglátogatják Szatmárt, Nagyváradot, Aradot és Temesvárt, hol 35—40 kron kel el üvege a viznek.

A kereskedés késő őszig tart, míg a kemény fagyok be nem állanak.

Általán borszéki vízzel kereskednek ugyan, de gyógyszerül, vagy egyéb tekintetben történő külön megrendelés után olfapataki, rákosi, bibarcfalvi, stb. vizet is hordanak.

A borvízes szekelyek eléggé ismeretesek víg kedélyökről, egyszerű, de sokszor találó élceikről, kik a székely közpép világot-látottabbjai, — s eszerint: miveltebbjei közé számlálják magukat.

A hosszas egyhangu utazgatás közt, mit velük születes közönynyel folytatnak: gyakran vallásos buzgó énekeket is hallhatni tőlük, miket a nagyobb csoportokban utazók, egymást serkentve, mély áhitattal énekelnek.

Utójokban a templomot sem feledik.

Gergely Lajos.

Amerikai vér-ek.

Alig folyt valaha háboru nagyobb elkeseredettséggel, mint jelenleg az amerikai, és soha szabadabb tér nem volt mindenféle gazság elkövetésére, mint most az amerikai harczterén.

Mint tudjuk, az egykor hatalmas köztársaság, az északamerikai Egyesült-államok köztársasága, két párta szakadva, küzd egymással. Az anyagi érdekek folytatnak harcot az emberiség közös jogai ellen. Az Egyesült-államok déli része, mely leginkább ültetvényesekből áll, rabzolgákat akar tartani, hogy azoknak olcsó munkája után gyapotszeker-ültetvényeiből annál nagyobb anyagi hasznot húzhasson; míg az északi államok nemesebb érzése föllázad az emberkinzés, mint embert mindenkit egyenjogúnak kíván tekinteni, s nem tűri a rabzolgaságot. Így a rabzolgaság mellett és ellen kitört a szörnyű polgárháboru, mely már közel öt év óta dúl, s a nemrég virágzó Egyesült-államokat, melyeknek boldog állapotát az európaiak szerették eszménykép gyanánt állítani maguk elé, siralomvölgyévé változtatta át.

A két ellenséges hadsereg majdnem kimerülve áll egymással szemközt, az államok pénztárában az

érkezése célját. A férfiak az első pillanatban le vannak terítve, a nők meggyalázza, a gyermekek karóba vonva, s a mi házában értékes volt, mind elrabolva.

A déliek hadseregéből a katona azt hiszi, hogy kötelességét annál jobban teljesítette, minél irtózatóbb kegyetlenségeket követett el.

Ha a kis telepről a megrohanás pillanatában valaki távol volt, gondosan elrejtőzni iparkodik, míg a vész elvonul. De hasztalan. A déliek véreket hordanak magukkal, s midőn a telep már el van pusztítva, ezekkel kezdik az irtózató embervadászatot. E vérekek nagy számmal találhatók a déliek birtokában, kik ezelőtt leginkább a szőkevény négereket szokták általok fölmutatni, s az eb, finom szaglásával, mérőföldeken keresztül csalhatatlan biztossággal vezette a szőkevények nyomába az üldözőket. Most e rettenetes állatotkat a menekülő északiak üldözésére használják.

Egy ily borzasztó jelenet mostani képünknek tárgya.

Hogy a haszonvágyó déli államok megnyíre képesek voltak minden nemesebb emberi érzést levétközni, e jelenetből eléggé megítélheti az olvasó.

Az amerikai vér-ek embervadászatán.

Temetkezések a templomokban és városokban.

Közi Dr. Bardocz Lajos.

(Folytatás.)

E rövid áttekintésből kitűnik, hogy a legfelvilágosodottabb népek nem szenvedték meg a temetkezéseket városaik között, és hogy az egyház is több ízben igyekezett azon, hogy ezen veszélyes szokást megszüntesse. Hogy egyébiránt a halottaknak a városokban és templomokban eltemetése az egészségnek valóban ártalmas, az elmélet és tapasztalás egyaránt bizonyítja.

Hullákkal töltjük meg a templom alatt a boltokat, szent helyen állunk, és alig maradhatunk meg a büdösség miatt. A templomokban bizonyos időkben, főleg ha nagy és kövér hulla tétetik le a sírboltokba, több héten át kiállhatlan büz uralkodik. Igaz ugyan, hogy a sírboltok vagy bevakoltatnak, vagy kövekkel fedetnek meg, melyek között a nyílások rendszerint be is tömetnek. — Azonban a bevakolás és befedés nagyon ritkán, sőt lehet mondani, soha sem történik légzárólag, és a rothadó hullákból kifejlődő gáz elég finomsággal ürít arra, hogy a legkisebb likacsokon és

nyílásokon is áthasson, és ha ez nem történne is, a sírbolt a későbbi kinyitáskor annál dögletebb levegővel tölti meg a környezetet. Hogy a sírásók nagyrésze oly sápadt és egészségtelen, hogy a gyenge egészséggel bíró személyek oly könnyen ájulásba esnek a templomban, legnagyobb részt az említett körülménynek tulajdonítandó, mely némely ragadós betegség elterjedésére is nagy befolyást szokott gyakorolni.

Mily ártalmas befolyású azon gáz, mely a rothadó emberi testből kifejlődik, arra vonatkozólag számtalanok a szerencsétlen példák. Lásunk itt csak néhányat az ismeretesebbek közül.

Ramazzani beszéli, hogy egy sírásó egy szépen felöltöztetett ifjút temetett el. Nehány nap múlva a temetés után vágy támadt benne, hogy az ifjú halottat kirabolja. A mint egyik nap déltájban a temelomot nyitva látta, belépőzött, s benn elrejtette magát. Az alkalom a rablás véghezvitelére elérkezvén, a követ a sírről félreemelte, de a mint a kirabláshoz kezdett, halva rogyott össze a hulla fel-tt.

Sereta beszéli, hogy sokan azok közül, kik Rómában a régi összeomladozott sírboltokat megvizsgálták, hirtelen halállal multak ki.

sir fenekén levő férfiak megszabadására. Igyekezett nemhogy siker követte volna, hanem maga is áldozatul esett, mert alig ért a sírból fenekére halva rogyott azon férfiú testére, kinek megszabadására sietett. Végre még azon férfiú testvére vállalkozott, ki legelőször rogyott össze a sírban. Azonban testvéri szeretete életébe került. Mert a mint azon igyekezett, hogy testvérét a rajta fekvő test alól kiszabadítsa, maga is halva rogyott össze. E három hirtelen halálos után senki sem találkozott, ki a szerencsétlenek megmentésére vállalkozott volna. Ennélfogva tehát kampókkal húzták ki azokat a sírból. Ruhájuk oly roppant dögletesen büzü volt, hogy a szabad levegőn is alig lehetett mellettké maradni. A 18 éves fiatal ember ruhája, noha az egyén egy percig sem maradt a sírban, tizenhárom napon át folyvást szellőztetett, s még ekkor is át volt hatva a halotti büztől. Ily pestist örökmű lábaink alatt a templomban, és miért? Csupa hiúságból; holott felette, éppen ezen hiúság ellen a leghévesebb prédikációk hangzának a szőlőkben.

Igaz ugyan, hogy az efféle siri gözk ritkán működnek ily hirtelen halálosan; de annyi mindig bizonyos marad, hogy az egészségre nézve nagyon ártalmasak. Ugy templomokban, hol még sokan temetkeznek, (mint ez Olaszország némely részeiben és Déli-Franciaországban még most is szokásban van), nyári napokon, főleg akkor, ha a sírboltok fedeléről a ragasz lehullott, ha a templom több ideig zárva volt, vagy nem szellőztetett, gyakran oly kiálthatlan bűdösség uralkodik, hogy a hűvek kénytelenek a templomot egy időre elhagyni. Ilyenkor gyakran megtörténik az is, hogy a gyengélkedők, hysterikusok, lépkörösek, viselők és gyermekek alétságba és vonaglásba esnek.

Néhány év előtt, — olvasom Krünitz gazdasági lexikonában, — egy társaság falun időzött, a többi közt a templomot és a mellette levő nemesi családi sírboltot is meglátogatta. A sírbolt két nagy csapóajtóval volt befedve, melyek nem zárdtak, hanem csak reá voltak a küszöblábra fűzve. A nehéz ajtók mindenikén erős vaskarika volt alkalmazva, melyek kinyitásra szolgáltak. Az ajtókon ezenkívül körülbelül egy négyzetes láb nagyságú, vasrostólévely ellátott nyílás volt, miből azt lehetett következtetni, hogy a sírboltban kifejlődő dögletes levegő ezen nyílásokon lassankint eltávozik, s a sírbolt ennélfogva kelőképp ventilálódik. A társaság kíváncsiságára a templomszoba a csapóajtókat kinyitja és egy vigkedélyű izmos nőszemély, (ki talán bátorságát akaró bebizonyítani) azonnal kész a lépcsőkön leszaladni. De alig jutott le a legelső lépcsőre, azonnal a falhoz támaszkodott és aléva rogyott össze. Egyik fiatal ember, ki szerencsésnek tartá a hölgynek szolgálhatni, mihelyt az esetet látta, azonnal lesietett a lépcsőn, az alátátság megszabadtató. — Azonban szándékát ki nem vihette, mert alig hogy a nő megszabadtatásához kezdett, maga is aléva rogyott össze mellette. Szerencsére a sírbolt nyitva állása és a két egyén leszaladása elég hatás-ál birt arra, hogy a dögletes levegő némileg megtisztuljon, s így a templomszoba s a társaság némely tagjai a szerencsétleneket minden további életveszélyeztetés nélkül megmentették. A nőszemély feleszmélése után bágyadt és halvány volt, a fiatal embert pedig heves hányási rohamek támadtak meg. 5-6 óra múlva mindketten rendkívül el voltak bágyadva, főleg ha beszélni akartak.

A hullák által megmérgezett levegőről dr. Rahn egy nagyon érdekes példát közöl. Párisban de la Lingerie ut szomszédságában egy temető létezett, hová 24 parochia temetkezett, s hol a többi közt 1779-ben 15-1600 hulla temetett el majdnem egyszerre egy 50 láb mélységű gödörbe. Ennek következtében a közel szomszédságban levő pinézék annyira megtelek a dögletes levegővel, hogy az égő gyertya rögtön kialudt bennök, s ha valaki az ily pinézébe lement, heves fülkölés által megámadva, kénytelen volt vissza sietni, ha életét nem akará kockáztatni. Mindez igen természetes következménye volt a roppant hullatömeg egyidejű rothadásának; de a nagyon különböző és új körülmény az volt, hogy a nedveség, mely az ily pinézék falaira lerakódott, oly borzostól mérgező fájult, melyhez hasonló alig található fel a természetben. Egy kőműves azon gondolatlanlanságot követte el, hogy a nedves falat kezével megtapogatta. A tapasztaltabb tanácsolák neki, hogy kezét borezzelt rögtön mossa meg. A kőműves az intést figyelmen kívül hagyta, hanem a nedveséget kezére rászáradni engedte. Három nap múlva az egész kéz nagy fájda-

lomalom telt el, feldagadt és érzéketlenné vált. Ez után himlő ütött ki a bőrön, az ezáltal támadt sebekből csipős gyenyedség folyt ki, mely a bőr lehámlását idézte elő. Ezalatt a pinézék rézből készített visszaverő-kályhák által, melyek léghűző csökekkel és szellentyűkkel voltak ellátva, néhány napra használhatókká tétettek, de a baj rövid idő múlva megint előadta magát és csak akkor hátrított el sikeresen, midőn a nagy sírgödörben levő hullák fél láb vastagságnyira mélyszél fedettek be, és a további temetkezés megszüntetett.

Ennélfogva tehát, — de különben is, — csodálkozunk kell rajta, miképp állithatta *Dumilius*, egy jó hírben álló gyakorlati orvos, hogy a hullalég a legkitűnőbb életbalzsamok egyike, melyeket a természetben fel találunk. (Vége következik.)

A gyapotmívelés.

Az általános érdekeltség, melylyel a gyapot-honosítási kísérlet hazánkban találkozott, bátorít, hogy annak vetési s további miveleteit röviden előadjam.

Nálunk is vannak már sokan, kik egész lélekkel fáradoznak a gyapot-honosítás körül. Nagyszerű vállalatnak álltak élére, melyet, ha sikeresen megoldanának, kiszámíthatlan nyereség háramlanék hazánkra ma, midőn a gépek alkalmazása naponkint nagyobb és nagyobb tért foglal el a munkás kezétől. A gyapotenyésztés lenne menhelye anynyi munkás kéznek, mely már elütött a bizonyos jövedelemforrástól, a szérűktől, és azoknak, melyek még el fognak esni az aratástól is, ha az aratógépek olcsósága és egyszerűségében majd nyerni fognak. Továbbá mily fényes sikerrel lehetne alkalmazni a serdülő ifjúságot a gyapot munkájának minden részleteiben, hol minden kor és nemnek saját kiszabott munkaköre van.

Nincs a mezei gazdálkodás terén oly növény, mely *hasznossal* anynyi kezét tudna foglalkoztatni, s melynek vetése, további mivelete, gyári feldolgozása oly sok türelemmel párosult ügyesség igényelne, mint a gyapot. Ezt, tudva, eléggé nem ajánlható, hogy honosítási kísérleteinkkel minél előbb készen legyünk, hogy azokból aztán határozottan megtudhassuk, mit és mennyit kell remélnünk.

Linné a gyapotot öt, Lamark 8, mások 34 és 40 fajra is osztályozzák. E különbözők közül honosításra legalkalmasnak látszik a *Gossypium herbaceum*, melynek őshazája Felső-Egyiptom. Ez az n faj, mely Európában, mint Szicília és Kalabriában, leginkább miveltetik. A növény közönségesen egy és két láb magas, a többi fajtól abban különbözik, hogy levelei gömbölyűek és hegyes ében végződnek. Tokja 3 vagy 5 rekeszű, ezek mindegyikében 5 mag van. Rövid ágai vastagok, felül kevéssé szőrösök és fekete pontokkal pettyezettek; levelei zöldék, puhák, szélesek, kocsánja szép, sárga virágban végződik. E faj egy évi, az égalj szerint majd 7, majd 8 hó alatt érleli meg gubóját.

G. barbedense Amerikában honos, 3-4 láb magas, törzse, ágai simák, levelei pedig felül fényesek, az alsó levelek őt, a felsők pedig 3 fodruak és élben futnak ki; virága sárga. Gubói nagyok és sok fekete magot rejtenek. Leginkább Nyugat-Indiában miveltik.

E két fajtát tettem 3 éven át kísérletet, s az eredményt annak idejében nyilvánosan be is mutattam, leírva egyszerűsággal a miveltési módot, melyről jelenleg is akarok szólni, hogy a kísérletvének némi, gyöngye irányzója legyen.

Guiana partjain a gyapotmiveltést a legnagyobb ovatossággal és szorgalommal vezetik. E czélra a földtalaj ott igen jó, mivel a nagy folyók bőséges iszapot raknak le, mely a gyapotnak kedves fészke; hol a földfeleké magasabb, hogy sem az áradat elől ne lehetne, ott árkokat vezetnek és mesterségesen öntik el a vidéket. Hazánkban is van ily iszapos, telelényes, mély nélküli talaj, hol azonban nem találhatók, a buzatermő földet jó sikerrel lehetne alkalmazni. Homokos, léha, gyeptörécs, laza földben, elzárt helyeken, hol nyáron a lég tikkasztóva lesz, — elsatnyul, elvész a gyapot.

Őszkor a gyapot alá szánt földet jó mélyen felszántjuk, tavaszkor aztán az így elkészített táblát unjonnan megszántva felszántjuk barázdákra úgy: hogy minden 5 láb távolban egy-egy barázdát szelje át azt egyenes vonalban, mely, mint a szőlőkben, bakhátat képezzen, s a tábla felszínénél magasabb legyen; az ily, körülbelül 10" ma-

gas bakhátakra vetünk. Egyenes, barázdákat huzunk a bakhátok végig, s e fészkeket vetjük a magot, aztán gereblyével vagy kapával behuzzuk a barázdákat olyformán, hogy a még nedves föld a magot jól befödje, végre a magtakaró földet lábunkkal egy kevéssé megnyomjuk. Az amerikaiak e miveletet három nagyobb fiu, vagy leánnyal végeztetik; az első barázdákat huz, a másik veti a magot, a harmadik betakarja és megnyomkodja a földet. A magagy 2 vagy 4" mély, a mint t. i. nedvesebb vagy szárazabb a föld. A fészkek két lábnyira legyenek egymástól.

Akármily gondtal történt is a vetés, a növény élets még nem bizonyos, mert egy éji fagy, vagy dér a legszebb kilátásokat tönkre teheti, hogy ennek azonban elejét vegyük szükséges először a magot nem kimélni, másodsor a következők szem előtt tartani. — Minthogy a gyapot tökéletes kifejlődésére 7 hó kivántatik, azért a vetést már aprilis 10-e előtt meg kell kezdenünk, még pedig úgy, hogy egy-egy fészekbe 30-40 magot (az amerikaiak egész kis marokkal vetnek) tegyünk.

Ez az időjárás szerint öt-hat nap múlva kikel, és ha ekkor, vagy később jó rá a fagy, ugy a kikelteknek óhatodrasza bizonyosan el fog veszni, de mind talán nem, mert a korábban kelt megvédik kövér leveleikkel az alsóbbakat; de e veszteség sohasem káros, mert a gyapotot ugyis kell ritkítani, mint majd alább meg fogjuk jegeznii. Vagy, ha fagynak nem akarjuk kitenni reményinket, vessünk előbb melegágyba, aztán illesztük ki, mint a dohányplántákat, aprilis vége felé a szabadba. Az átültetés megszini ugyan, de csakhamar kiveheri. — Én két év előtt sikerrel követtem e kísérletet. Külömben aprilis közepén a derek, fagyok nem oly gyakoriak és nem oly erősek, hogy egy tömött növény-csoportot egészen tönkre tehesseken.

A magról először is két kövér levél tünik elő a földből, mely gyorsan nő, ezután ott, hol vastagon állanak, meg kell ritkítani. Némelyek három időszakra osztják e miveletet, először az aránylag gyöngébb szájakat tépik ki, hogy az erősebb jobban nőjenek, és így tovább egész május közepéig, mikorra már egy fészekben egy szál maradhat. Gyökere egyenesen hatol le a földre, és ennélfogva legelőbb táplálékot a levegőből huz széles, nagy leveleivel.

Gyakorta kell kapával a gatzól tisztogatni és új földet a tőhöz rakni, hogy a szél ellen őta legyenek, mert ez könnyen letörheti őket. Ezen különféle miveletek közönségesen július 20-ig tartanak, mely időig azok — amint az idő és a föld engedi, — 3 vagy négyyszer ismétlődnek. Ezután lép be a nyári esőzés, mely alatt minden munkának meg kell szünie, mivel a lágy talajon minden mivelet csak hátrányos a növényre. Négy hó múlva kezd viragozni, és virágozik, míg a fagy meg nem szünteti életét.

A gyapottelepek, ha a szél viharait, a nagy esőzést, a rovarok pusztításait szerencsésen kikerülték, szeptemberben oly gyönyörű látványt nyujtanak, minő a növényvilágban csak lehetséges. Láthatni buja bokrokat tenyérnyi levelekkel, háromszínű virágokkal, barnás gubókkal az érés különböző fokain.

Amint a virág először kinyílik, akkor igen szép sárga, mely az első éj alatt karmazsin színre változik, ez harmadnap múlva pedig csokoládé színű lesz, ezután a szirmok lehullanak és hátra marad a gubó, mely már fél hüvelyk átmérőjű. A virág kinyílása és a gyümölcs megérése közti időköz igen különböző; egészen az időjárástól függ, néha 4, de legtöbbször 6 hét szükséges.

Eddig a miveltés; a gyűjtéssel kezdődik, hogy másik munkálat, melyben a gyapotot a piacra készítjük, de erről még jelenleg korán lenne szólni; majd akkor, — ha nálunk is úgy sikerül a honosítás, mint Olaszországban, — írhatnak arról is, meg a gyárakról is, melyek nélküli a gyapotenyésztés nem is képzelhető. Ha mindezek egy teljesülése, mint óhajtom, akkor jövendőben felnyesen bizonyul be amaz állítás igazsága, hogy egy nemzet annál gazdagabb, mennél több állat, ugyan növény-fajt tud meghonosítani és használni.

Salamon László.

Egyház és iskola.

(A pesti lipótvárosi templom) építése ez évben is haladni fog. A templomépítési bizottság febr. 25-én tartott ülésében az építés folytatását határozta el, és pedig legelőbb az északi oldalon levő toronyt épül ki. Az egyházi alaptól a magán gyűjtések útján begyűlt összeg zsinór-mértéke szerint, a bazilika építésére a folyó évben 26,000 ft. lesz fordítandó, minek utalványozására az illető jegyzőkönyvek a helytartótanács elé terjesztettek.

(Magyar szerzetes Chinában.) Erdélyi Ignác, esztergommezei papnövendék, a volt vadkerti káplán, a ki öt évvel ezelőt a lazarista rendbe lépett, mint hittérítő Chinába indult, s oda sok veszélyt járó fél év utazás után meg is érkezett. Hazánkba a kínai nyelvet már annyira megtanulta, hogy azon naponkint beszéledket tart. Jelenleg Lin-Luban van, a mely hely Pekingtől, a kínai birodalom fővárosától, mintegy 60 órányi távolságra fekszik.

(A népevelés érdekét) Pécs városa a jelen mostoha viszonyok közt sem tévesztvén szem elől, a mint bennünket tudósítanak, közelebből az iskolai ügy javítását illetőleg nevezetes áldozatokat hozott; ugyanis a tanítókat fizetését temesen megjavította, az alantók fizetését 400 és 450 ftra, az elemi főtanítókat pedig egész 800 ftra emelven föl. E tekintetben egyik főérdem f. Szauer Ant. igazgató ur ügyszeretést a fűrhadatlan kitaratását illeti, a ki, a népevelés körül kifejtett tevékenysége elismerésül, osztatlanul bírja a közbizalmat.

(Az erdélyi görög-keleti egyház zsinatot) b. Saguna püspök apr. 3-kára hívta össze, az egyházi iskolái és alapítványi ügyek rendezése s a metropolitai ügy mibenlétének előterjesztése végett.

(A templomok számára a kéregetést) Erdélyben — mint a „M. S.“-nak írják, — a főkörmánysekk betöltötte, mert e tekintetben több helyen határnelküli visszaélések történtek. A helyváltatásnak egyházi fűtanácsa ennek következtében igen helyesen intézkedett. A szűkölködő egyház számára ez rendeli el a hazai egyházak tanácsa vagy választmánya által a hazánkint kéregetést s gyűjtést össze saját organumai által. Így a mi gyűjt, nem osztályos senkivel, nem rabolható el, hanem kezébe megy az illető fölségelendőnek.

Közintézetek, egyletek.

(A magyar tudományos akademia) nyelv és széptudományi osztályainak e hó 7-ikén tartott ülésében Fogarassy János r. tag egy XV-dik századból nyelv-émlék némely sajtásait ismertető nyelvezeti tekintetben. Ez érdekes nyelvmelék a sajo-szentpéteriek 1403-dik évi végzése, mely ki van már ugyan nyomtatva, de remélhető, hogy az eredeti is az akademia birtokába jő. — Előadatot továbbá K. F. orvostudor egy beklüdtött kéziratáról szóló bíralat, mely kéziratban az illető a magyar nyelvet „*jlvesen*“ fejtegeti. Ez a szép szó pedig oly forma fejtegetést jelent, hogy szerző szerint például a *hypothesis* is magyar szó, és voltaképp ebből van összehuzva: *hibás nézet tán ez is*. A nyelvstudományi bizottság véleménye — mint a „M. S.“ megjegyzi — abban öszpontosul, hogy hibás nézet biz ez is; a kézirat tehát szerzőjének vis zaküldendő.

(A magyar írők segélyegylete) igazgató-választmányának febr. 27-kén tartott ülésében az ellenörködő bizottságnak beada jelentését az átvizsgált 1863-diki pénztári számadásokról. A kimutatás szerint a múlt évben az egylet összes bevétele 61,744 ft. 86 kr., — összes kiadása pedig 6,268 ft. 52 kr. volt, s így 55,476 ft. 34 kr. maradt meg. Ehhez adva még a be nem jött hátralékokat, 41,772 frtot, — az egylet összes vagyona tesz 97,248 ft. 34 krt. — Örvedetes dolog, hogy az egylet vagyona ez inséges évben is növekedett s így lassankint miad szélesebb körben gyakorolhatja jótékonyosságát. Az 1863-ik évben özvegyeknek és árváknak kiadott az egylet évdjában 3438 ft. és 26 krt., beteg és támasz nélküli írőknek rendkívüli segélyképen, 1188 ftot. A jelen évben összesen 16 írő özvegye és árvája részesül évdjában, a mi 4360 ftot tesz.

(Az alakulandó „Magyar országos ipar-egyesület“) folyó mártius 14-kén, azaz hétfőn délután 3 órakor a Lloyd-társulat nagy termében közgyűlést tart, melyre az aláírók szives megje-

TÁRHÁZ.

lenése kérietik. A gyűlés tárgya: az alapszabályok és további alakulási teendők iránti intézkedés leend. A kiknél még aláírasi izek vannak künn, azoknak *Galgóczy* Károly urhoz leendő bakküldése kérietik.

(A magyar gazdasszonyok egylete) mártius 5-kén tartott választmányi ülésében újra jelentékeny adakozások jelentettek be az egylet részére s alföldi szűkölködők segélyezésére. Az egyletbe a következők új tagok léptek be: *Alopítónak*: gr. Somsich Imréné sz. Siskovics 100 ftal, gróf Szirmay Erzsébet 100 ftal, Scherz Józsefné 100 forinttal. — *Igazgató* tagnak 3 évre: Weiserschütz Jánosné, Gyika Tivadarné, Gyika Teréz, Petrovits Demeterné, Szilassy Istvánné, Szeiler-Liftner Emilia, Bernhard Rozália, Wehrheim Josefín, Primeyer Jánosné, Balla Károlyné. — *Rendes* tagnak 3 évre: Ecsedy-Dombrády Berta, Fülöp Dobos Zsófi, Horvát-Nánásy Róza, Otterbalik-Nánásy Anna, Ujlaky-Pappel Teréz, Horváth Jánosné, Szokolay Dánielné, Szokolay Hermin, Hamvy Nándorné és Farkas Lászlóné. — Az egylet évi rendes választó gyűlést a Kőztelek termében e hó 16-án d. e. 10 órakor tartandja.

(A magyar képzőművészek társulata) mely híven betölti azon szerepét, mely a művészet ügyének előmozdításán kívül, tehetséges, de balorszállt művészek segélyezését is tüzte ki: ezúttal megmutatta közelebb tartott választmányi ülésén, a mennyiben a társulat volt az első, a ki 50 ftot ajánlott föl a szembajjal küzdő nagybányai művész hazánkba, Mezey számára, kinek segélyezésére a hazai sajtó a közönség figyelmét is fölhívta. A társulat, bár anyagi állása még koránsem fényes, tehetségéhez mérve eleget tett, s az említett összegben kívül, tagjai közt még 39 forintot gyűjtött, hogy a művész gyógyulásához segédkeztet nyujthasson. E társulat viszont megérdemli, hogy a közönség részéről illő pártfogásra találjon; — azért képeinek kiorsolására, mely e hó 18-án megy végre, újra fölhívjuk a közgyűlémet.

(A szegszárdi borkereskedő részvénytársulat) e hó 31-én tartja közgyűlést. Tárgyai a következők lesznek: elnöki jelentés a társaság állapotáról általában; továbbá az 1862- és 1863-iki számadások fölterjesztése; igazgatósági jelentés az 1863-ik üzletévről; új igazgató választása; végre az 1864-ik évi számlaviszsgálók és a hiányzó választmányi tagok megválasztása.

Közlekedés.

(Az Al-Dunán közlekedő személyszállító gőzösök), mint a duna-gőzhajózási társaság tudatja, Pestről Bajára, Mohácsra, Eszékre, Ujvidékre, Zimonyba és Orsovára a következők rendelkezés alatt indulnak: Pestről Mohácsra, hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton reggel 7 órakor; — Pestről Eszékre, Ujvidékre, Zimonyba és Belgrádra: szerdán és szombaton reggel 7 órakor; s végre Pestről Orsovára és Bazsiára: szerdán 7 órakor.

Mi újjság?

(A főburi műkedvelők hangversenyei) melyeket az alföldi szűkölködők javára gr. A drásky Gyula, gr. Festetics Leo és b. Orszay Andor rendeztek, e hó 6-kán és 8-kán fényes eredménnyel folytak le. A muzeum díszterme, melyet anyai országos ünnepe tett már nevezetessé, újra megnépsült, hogy kettővel többet jegyezhesünk azon nevezetes napok sorába, melyekről kegyelettel fogunk megemlékezni még késő napok múlva is. Bármí vész, egyesülésre szokott buzdítani, s az inségek is, mely hazánk elárasztá, meg volt azon erőlkösi haszna, hogy lerombolá a társadalmi osztályok korlátait, hogy czéla irányzá a közszellemet, s most rang, osztály és nyelvkülönbség nélkül mindenki megteszi a vész elhárítására a mi töle kitelhetik. A paloták lakói elhagyva kényelmüket, vizgatalok gyanánt leszálltak a kunyhók lakóihoz, megragadva minden módot, a mi a szenvedőknek enyhülést nyujthat. Ily nemes önfeláldozás hozta létre a bazárt, s hasonló czéllal jött létre e két hangverseny, melynek sorozatát már a múlt alkalommal elmondtuk. Nem czélunk a részletekben semkit kiemelni, hisz a közreműködők közül mindegyiket egyforma nemes szellem lelkesíté. Elég legyen megemlitenünk, hogy a díszes nagy közönség, mely a termet minden zugában elfoglalta, a főrangú művészeket minden egyes darab után dörög éljenekkel jutalmazta, s ez éljenek nemcsak a jótékony, hanem a művészi képes-

ségnek is elismerési voltak. A czél is el lón érve, mert az első nap 3723 ftot, 1 Napoleond'ort s 2 aranyat jövedelmezett, míg a második hangverseny eredménye 1908 ft. s 3 darab arany volt.

(A kenyérszót pesti albizottmány) eddig már 49,347 db. kenyeret küldött a szűkölködőknek, s ezek viteleért fizetett a vasuton 699 ft. 55 krt. Az albizottmány e hó végeig az eddig küldöttön kívül 55,000 kenyeret fog még szétküldeni.

(Az inség-bazar összes jövedelme) az utólagosan begyűlt összegekkel együtt 40,422 ft. 89 kr. volt.

(A segélyadományok összege.) A szűkölködők javára eddig begyűlt magánadakozások összege, hivatalos kimutatás szerint 488,166 ft. 99¹/₂ kr., 110 db. arany, 28 ft. 13 kr. ezüstben, 17 lat régi rézpenz s 1327 ft. 70 kr. takarékpénztári könyveszekben.

(A nemzeti színházban tartandó műkedvelői elbádsáokra) már folynak az előkészületek. A „Női könyvek“ című francia vigjátékból e hó 8-án este, előadás után, próbát is tartottak. A darabban a női szerepeket gr. Csáky Melania és b. Vay Gizella kisasszonyok játsszák. A férfiszerepeket Beöthy Akos, Kendeffy Árpád és ifj. Károlyi István urak kezében lesznek.

(A nemzeti színház zenekara) a párisi diápson szerint teljesen át van alakítva. Az egész összeg — 2481 ft. 6 kr. — melybe az átalakítás került, kegyes adakozásokból gyűjtö össze.

(Magyar színműelbádsók Budán.) Mint a „Színházi L.“-ben olvassuk, Buda város kapitány-sága fölszólította a nemzeti színház igazgatóját, hogy nyáron a budai színpadon, telen pedig a budai vár-színházban, a nemzeti színház tagjait hetenkint két vagy több előadást adni sziveskedjék. Az igazgató ez ajánlatot örömmel fogadta, s jóváhagyás végett a nemzeti színház fölött örökös bizottságnak elterjeszté. A nemzeti színház tagjaihoz pedig felszólítás fog intézteni: hajlandók-e a budai előadásokban részt venni vagy nem? A beület kétségben kívül „igen“ leend. S így a hazai magyar színművek, melyeket a dunapart színház, a lapok hírei szerint, száműzni készűl, újra allandó tanayát ütnek Budán, anélkül, hogy az ott levő színház érdekeit legkevesebb összeitűköznének, mert a nemz. színház ott bizonyosan oly tért foglal el, melyet Molnár, mint az ő számára természetlen pusztítások, parlogon hagyott. Buda nyelvének és szellemének magyarosodása érdekében óhajtok, hogy egykori fő fő városunkban e most természetlenek tekintett több gyűmölcsöket hozzon.

(Az orvosi irodalom fűlesztése érdekében) hazánk orvosi „Magyar orvosi könyvtárát társulat“ alakítanak, mely iránt igen szép részvétel nyilvánul. Már eddig is több mint 500 aláíró jelentkezett.

(A nemz. színház drámabírók választmánya) közelebbről egy l felvonásos vigjátékokat fogadott el; czime: „Az uram nem szeret.“ Az el nem fogadott darabok sorozata sokkal hosszabb, ugyanis „A királyfiak“, „szomorujáték“, „Sirály“, népszimű; „A rokonok“, „vigj.“ „Egyik sem engedte“, „vigj. visszautasítottak.“

(A Tisza árja) a mult heten Nagy-Halászlán, Szabolcsban, a töltéseket áttörte; azonban sikerült a szakadást újra elzárni, s megtörténtek az intézkedések, hogy az új további veszély nélkül lefolyhasson.

(A bécsi magyar technikusok) bizottsáma, a m. hó 28-án rendezett hangverseny tiszta jövedelme gyanánt, 3000 ftot küldött a helytartóság-hoz az alföldi szűkölködők javára. — Hasonló czéllal a bécsi udvari színházban második előadást is szándékoznak rendezni. Hírszerint a „Próféták“ adnak elő, mely a műsorozaton levő darabok közt a napokban legnagyobb jövedelmet hozott.

(A magyar akademia könyvtára gyarapítására) az országos alpból indítványozott 15,000 ft utalványozása, legelőbb helyen is jóváhagyással találkozott.

(A festészetből tanórákat) szándékozik adni Kiss Balint ismert magyar festész, s a magán-tanórákból befolyó egész havi jövedelmét az inséggel küzdők segélyezésére ajánlotta föl.

(Halálozás.) A magyar pannonhalmi sz. Benedekrend egy jeles tagját veszítette el. Engelhart Anselm, aranyismés pap, a pozsonyi akademia aligazgatója, f. hó 3-kán életének 78-dik évében, Sopronban elhunyt.

Pest, mártius 20-án 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 6 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokot illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyzetes hasábján 10 krtól, vagy annak helyén, egyzetes ligitánál 10 krtól; háromzetes vagy téglalapú ligitánál csak 7 krtól számítatik. — Külföldre névvel küldött hirdetéseknek száma: m. Frankfurthban: Otto Möllner és Jaeger könyvkereskedés; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a keret-sz. gazdasági ügynökség is, József, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ligitás után 30 krtól.

(Két izraelita jótékonyága.) Mint a „M. S.”-nak írják, Kis-Kun-Szabadszállás két izraelita lakosának közönsége, hogy a harmadfél hóig tartott katonai-ekzekütiótól megszabadult; ugyanis e két izraelita lakos minden kamat nélkül előlegezte a városnak azon összeget, melylyel a város adóba tartozott. A szép példa a község jobb módú lakosaiban, fájdalom, nem talált követőkre. A szegény nép kifogyván élelméből, a városnak még mintegy 4000 flra lett volna szüksége tavaszi magvásárlásra. Ezt a helybeli vagyonos gazdáktól vélték megnyerhetőknek, ezek azonban nem mutatkoztak a kölcsönzésre hajlandóknak.

(Az újonczás ügyében) megengedték, hogy a sorshuzásra berendelt ifjak sorsaitak egymás közt kicserélhessék.

(Egy világtalan világszóló) fölött mondott ítéletet a napokban a kir. ítélőtábla. Borka Döme, ki már több rendbeli tolvajlás miatt egy ízben mint katona 4 évi sánczóságra, s csalásért Aradon 1 évre volt ítélve, mostanában világtalan léte daczára, mint vagyonatlan csavargó újra több csalást követett el. Miskolczon, Pécsen, Pesten és Bécsben tekintélyes emberek nevében adta ki magát, s néhány hitelezőjét mindenütt megcsalta. Ékszerárusoktól értékes tárgyakat vitt magával, s rendszeres odább állt, mielőtt árát megfizetné volna. Ha ily módon nem boldogult, kéregetni is eljárt, míg végre elcsipték, s most 5 évi börtönrre van ítélve.

(Számadási minták.) A gazdaközöséget egy e napokban megjelent műre figyelmeztetjük, mely e czim alatt jött ki: „Pályázó gazdasági számadás-minta. Készítette S. J. Az ország gazdasági egyesület 1861-ben pályadíjt tűzött ki oly munkára, melyben a falusi gazdaságokhoz alkalmazható, világos és egyszerű rovatok szerint, használható számadási (könyviteli) minták adassanak elő. A jelen munka is egyike volt a pályázó műveknek, s most szerzője saját költségén jelent meg ez utmutató táblázat. Kapható Pesten Demjén és Sebes könyvárusoknál s ezek vidéki bizományosainál 25 kron.

(Magyar színművek hatása Belgrádban.) Mint a „Hon”-nak Belgrádból írják, a magyarból fordított színművek ott a legnagyobb tetszésben részesülnek. Különösen a népszínművek a legnagyobb hatást idézik elő. A „Szökött katonát”, a „Vén bakancsos és fia a huszár” a leglátogatottabb darabok. A két nemzet hason természetű, ily levelező, hason hajlamai, viszonyai, gondolkodása teszik talán, hogy a szerb is némileg otthonosan érzi magát a magyar színműben.

(A rabbi-jelöltek katonamentessége.) A magyar udv. korlátnökság egyetértve a hadügyi és államminiszteriummal, odautasította a magyar helytartótanácsot, hogy a pozsonyi rabbi-képezde tanulói csak oly esetben részesüljenek a katonamentesség jótéteményében, ha már hat évet töltöttek a nevezett képezdeben, és tanulmányaiknak folytonos sikeréről birtes bizonyítványokat bírnak fölmutatni.

(Névmagyarítások.) Fel. öb. engedély mellett Draxler János b. gyarmati káplán, „Zádori”-ra, — Feigelstock Vilmos szombathelyi orvos, „Gyöngyösi” re, — Rozenberg Jakab orvosenövendék, „Rózsai”-ra, — Schwarz Bertalan ireghi segédtanító, „Fekete”-re, — Pelczéder Gábor orvos, „Pérei”-re változtatták vezetékneveiket.

(Helyreigazító jegyzetek.) E napokban a következő felvilágosító sorokat vettük: Talán nem tesztek haszontalanságot, midőn célszerűnek hiszem, az illetőket figyelmeztetni, hogy a „Hírlap-irodalmunk a 19-dik században” című cikkben a „Vasárnapi Ujság” az évi 7. számában hibásan mondatik, hogy az egykori „Sürgöny” politikai hírlap Borsos Márton és Vajda Péterre ruházva, „Világ”

czimre lön változtatva. A „Világ” előbb — ha nem csal emlékezetem — „Ismeret”-czimtel viselt gazdasági lap volt. Borsos Márton tulajdona. Azt már bizonyosan nem mondatom, hogy Borsos gazdasági lapja minő czimtel viselt, de hogy abból keletkezett a „Világ”, azt bizonyosan tudom. — De annál még bizonyosabban tudom azt, hogy Munkácsi Sürgönyét Landerernek évi 200 forint tápdíjért adta el; hogy Landerer a helytartónács mellőzésevel egyenesen a kancelláriához folyamodott a lap czimének megváltoztatása mellett átruházási engedélyért. Ebből, azaz a Sürgönyből tehát nem a „Világ”, hanem a „Pesti Hírlap” keletkezett. — Még azt is megjegyzem, hogy a Sürgöny átkereszteltetése folyán eredetileg Pesti Ujság czimtel kapott. E czim Kossuthnak nem tetszván, önként Pesti Hírlap-ra változtatta át. E volt oka a Pesti Hírlap 1-ső számának megjelenése után, hogy a 2-dik számú hasábjok mellé a czim beküldését is követelte Havas akkori cenzor. S miután látta, hogy más czime van a lapnak, mint a minőt eredetileg nyert, differenciálta kérdést csinált a dologból. Azon körülmény-nél fogva azonban, hogy az 1-ső szám Pesti Hírlap czim alatt je. ent meg, sikerült rögtön a differenciát kiegyenlíteni. — Szentilonai Jenő.

(Hibaigazítás) A „Vasárnapi Ujság” 10-dik számában közzölt „A gazdaság köréből: Gomborka természet” című cikkben azon sajtóhiba követetett el, hogy 1200 □ állal számított 100 holdas táblán 30 hold sovány föld helyett — igen hibásan 80 hold sovány föld van közzölve. — A cikkirő ur felszólalása következtében is kérjük e hiba kiigazítását.

(Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőséghez mult héten beküldetett:

Az alföldi szülőkörök számára: Vácraól az ottani szegény és betegápoló egylet részéről 10 forint.

Nagy-Peterdől (Baranya) többen a „Magyar Sajtó” szerkesztősége utján 18 ft. 30 kr.

Nemzeti színház.

- Péntek, márt. 4. „Mariana.” Dráma 5 felv. Francziából ford. Csepregi és Egressy B. Szombat, márt. 5. „Sevillai borbély.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Bossini. Vasárnap, márt. 6. „A haramiák.” Szomorujáték 5 felv. Schiller után ford. Toldy F. Hétfő, márt. 7. „A falusiak.” Vigj. 3 felv. Irta Szigeti. Kedd, márt. 8. „Norma.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Bellini. Szerda, márt. 9. „A gályarab.” Dráma 5 szakaszban. Hugo Viktor „Nyomorultak” című regénye után írta Némethy György. Csütörtök, márt. 10. „Rigoletto.” Opera 4 felv. Irta Piave F. M. Olaszból fordította Nádas-kay L. Zenéjét szerz. Verdi.

Budai népszínház.

- Márt. 4. „Tiz leány és egy férj sem.” Operette 1 felv. Zenéjét írta Souppé. Ezt követte „A fecsegők.” Operette 1 felv. Offenbachtól. Márt. 5. „Dunánan apó és fia utazása.” Operette 3 felv. Offenbachtól. Ezt megelőzte „Vasgyár.” Operette 1 felv. Szintén Offenbach szerzeménye. Márt. 6. és 7. „Az ördög pilulái.” Bohózat 3 felv. Zenéjét szerzék Offenbach és többen. Márt. 8. „Tiz leány és egy férj sem.” Operette 1 felv. Zenéjét szerz. Souppé. Ezt követte: „A fecsegők.” Operette 1 felv. Offenbachtól. Márt. 9. és 10. „Az ördög pilulái.” Nagy bohóság 3 szakaszban, 12 képletel.

Szerkesztői mondanivaló.

7085. Nagyvárad. Sz. váry. Csodáljuk, hogy a me-renytel egyes részleteiről még eddig más lapok tudósítói nem emlékeztek. Az effle kriminalitások közlését csak akkor vállalhatjuk el, ha azokat előtünk ismeretes és hiteles közlő veszzük.

7086. D. Pentele. K. P. Az új biztosító-társaság ügyében újabb fejlődésről nincs tudomásunk. Lapjaink folytonos figyelemmel kísérik az ily intézetek mozzanatait, s a netaláni új megalakulásról is annak idejében nem mulasztandjuk el értesíteni olvasóinkat.

7087. Szerettelek am én téged. stb. Mi nem használhatjuk. Más „t. szerkesztő urnak kinomtatás végett átadni” pedig nincs elég bátorságunk. Ha azonban valamely vers-inségben szenvedő kollegáról van önk tudomása, szívesen felajánljuk hivatalbeli szolgálatainkat.

7088. Miskolcz. U. K. Vettük az újabb rajzokat. Ha nem az a bizonyos szép „piacz” csak nem akar sikerülni még az újabb kidolgozásban sem. Vagy talán csak nekünk tetszik az ugy, miután azt a helyet oly jól ismerjük? A lap iránt végre rendelkezhetünk.

7089. Virág Panni. Igen sajnáljuk, hogy az ismételt küldemények közül mindaddig egyiknek sem vehettük hasznát. Kérjük elhinni, hogy jó szándék hiányában e részben nem szenvedünk.

7090. Sz. Fehérvár. U. V. Még mindig hiába lestük oddig a kedvező alkalmat. Most már kedvezőbbek a kili-tások.

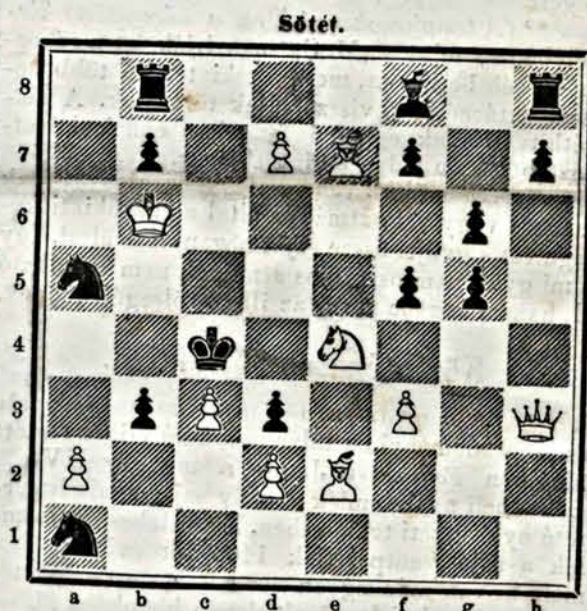
7091. Buda. E. Zs. Ily tárgyú közleményekkel most egydőre bőven el vagyunk látva. Ezuttal meg kell köszönnünk ön szíveségét.

7092. A menyecske. A szerző neve otthon maradt, pedig kíváncsi-ságunkat fölgerjesztette.

7093. Makó. Sz. S. Az arczképet s a tanulságos élet-rajzot eléggé érdekesnek tartjuk a nagyobb olvasóközön-ségre nézve is, s szívesen vettük a küldeményt. Ha nem oly gyorsan állhatnánk vele elő, mint ön is óhajtaná, azt azon körülménynek kérjük tulajdonítani, hogy már más tárgyak vannak a napirendre kitárva, s hogy némi kése-delem ez esetben nem árt a cikk érdekességének.

SAKKJÁTÉK.

220. sz. feladvány. — Bankos Károlytól (Kun-Szent-Miklóson).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 215-dik számú feladvány megfejtése. (Márki Istvántól Pesten.)

Világos. Sötét. 1. b3-b4 a3-a2 2. Kc3-b2 Ke5-d4 3. K b2-b3 † mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. Pécsen: Rittkay János (az előbbiek is). — Kővágy. Győr: Gold Samu. — Mooron: Radányi Vilmos. — Debraczenben: Zagya Imre. — Sperber F. — Szárospatakon: H. Nagy Lajos. — Bajmákon: Weisz Fülöp. — Buda: Medgyessi Odón. — Pesten: Cselkó György.

TARTÁLOM.

Molnár József (arckép). — Hedvig. Törö Kálmán. — A Tisza bölcsője. P. Szathmáry Károly. — Egy év egy behódolt város történetéből (folyt.). Szilárdy Sándor. — A borvizet székelj. (XLI. kép a hazai népeletről.) Gergely Lajos. — Az amerikai vörösek (képpel). — Temetkezések a templomokban (folyt.). Dr. Barócz L. — A gyapot mivélése. Salamon László. — Tarház: Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

HETI NAPTÁR.

Table with columns for dates (Hó-és hetinap), Catholic and Protestant calendars (Katholikus és Protestáns naptár), Greek-Roman calendar (Görög-orosz naptár), Hebrew calendar (Izraeliták naptára), and day of the week (Nap-). It lists events for March 13-19, 1864, including births, deaths, and religious observances.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

WRANGEL, POROSZ TÁBORNAGY.

Wrangel, porosz tábornagy.

A világ figyelmé most leginkább azon csatáról fordul, mely amott északnyugaton néhány hét óta igen tekintélyes hadseregek gyűlhelye lön. Schleswig-Holstein hercegségek jövődő sorsa forog a kockán s a két német nagyhatalom seregei sikra szállottak, hogy a hajthatatlan és vitéz dán nép erejét megtörjék. Olvasóink bizonyosan érdekesnek fogják találni, ha e hadjárat főbb szereplőivel közelebb megismertetjük.

Jelen képink az egyesült osztrák és porosz hadak fővezérének, az agg Wrangel tábornagnak idődulta arczvonásait mutatja. Midőn ez évi január hónapban Ausztria és Poroszország kormányai elhatározták, hogy Schleswig-Holstein ügyében tett követeléseik foganatosítása végett Dániát haddal támadják meg, egyuttal abban is

megegyeztek, hogy külön seregeik fővezérőségét a nagy tapasztalású porosz tábornagy kezében összpontosítsák.

Báró Wrangel Frigyes sokat emlegetett, régi katona; most épen életének 80-dik évét éli. Született 1784., sept. 13-ikán Stettinben, hol atyja porosz királyi ezredes volt. Még 1796-ban állott be egy porosz lovas-ezredbe s 1807-ben már egy nagyobb hadjáratban vett részt, hol alkalmá nyílt, magát bátorsága s pontosságá által kitüntetni. —

1811-ben kapitány lett, s 1813-ban az u. n. német szabadságháboru minden csa tájában részt vett; a lipseai csatá-teren az első osztályu vaskeresztrend-jelt is kiérdemelte. Az 1814-i hadjáratban mint őrnagyot, az 1815-iben mint

alezredest szintén mindenütt a kitünőbb katonák sorában találjuk, s ez időből is dicsérve említik lovagias vitézségét. A hadjáratból hazatérve, ezredesnek lön kinevezve

Ez időtől fogva fokról fokra gyorsan emelkedett. 1821-ben dandárparancsnok lett, 1823-ban már tábornok, s erre egymásután egyes hadtestek vezénylő parancsnoka volt. Ez időtől fogva különösen a lovaság tökéletesítését tűzte feladatául, s az 1843, 1852 és 1857-1 években általa vezényelt lovasági gyakorlatok oly híressé tették nevét a szakértők között, hogy rendszerét még más nagyobb államok is mintául vették.

Az 1848-ki mozgalmas évben Wrangel vezénylő tábornok volt Stettinben, s april elején itt érte azon kitüntetés, hogy lovasági tábornoknak lön kinevezve s egyuttal

gületlenségének és mozgalmas vágyainak fékezésére igen jó eszközül szolgált, bár nem tagadják, hogy e részben elég tapintatot és eszélyt tanusított.

1856 évi aug. 15-kén, midőn 60 éves szolgálata ünnepeit ülte, a porosz hadsereg legfőbb méltóságára lön érdemeitve: kinevezték fő-tábornagnak. De az agg katonai nyugalma ismét meg lön zavarva. Midőn a német szövetség elhatározta az ekzekúciót a schleswig-holsteini hercegségek ügyében, mult évi decemberben ismét Wrangelnek szánták a szövetségi sereg fővezérőségét. Azonban, mint tudjuk, máskép alakultak a dolgok. Ausztria és Poroszország e kérdésben külön-váltak a német szövetségétől, hogy a hercegségek ügyét

fővezére lett a Dánia ellen rendelt német szövetségi hadseregnek; 1848 husvét vasárnapján történt első összeütközése a dánokkal Schleswig város közelében. De már ezen első ütközet tanusítá (a németek felfogása szerint), hogy Wrangel nem vette komolyan a dolgot, miután elnézte, hogy a dánok sértetlenül Alsen szigetét menekülhessenek.

Ily határozatlanságot és félszűséget tanusított az akkori schleswigi hadjárat minden további részleteiben. Május 24-én visszavonulási parancsot kapott Berlinből, s Anglia és Svédország közbenjárása mellett már aug. 26-án létrejött a malmői békekötés, mely ama hadjáratnak teljesen véget vetett.

Berlinbe visszatérve, e város katonai kormányzójává s főparancsnokává lön kinevezve, mely minőségében a porosz nép elé-gületlenségének és mozgalmas vágyainak fékezésére igen jó eszközül szolgált, bár nem tagadják, hogy e részben elég tapintatot és eszélyt tanusított.